

શ્રીસત્યુનારાયણ કથા.

॥ સૂતઠવાચ ॥

અથાન્યત્સંપ્રવક્ષ્યામિકૃતંયેનપુરાદ્વિજ ॥

કશ્ચિત્કાશીપુરેરમ્યેહ્યાસીદ્વિપ્રોઽતિનિર્ધનઃ ॥૧॥

ટીકા—સુતજી કહેછે. બીજું એક કહું છું કે આ વૃત્ત પુર્વે રમણીય એવા કાશીક્ષેત્રને વિશે રહેનારો નિર્ધન એક બ્રાહ્મણ હતો. ॥ ૧ ॥

ક્ષુત્તૃડૂભ્યાંવ્યાકુલોભૂત્વાનિત્યંબન્નામભૂતલે ॥

દુઃસ્વિતંબ્રાહ્મણંદૃષ્ટ્વાભગવાન્બ્રાહ્મણપ્રિયઃ ॥૨॥

ટીકા—તે દરરોજ જીએ અને તરશે પીડાએલો આ-
કુલવ્યાકુલ થઈ કાશીક્ષેત્રમાં ફરે એ અત્યંત દુઃખીત બ્રા-
હ્મણને બ્રાહ્મણ જેને પ્રીય એવા જે શ્રીભગવાન એમણે
તેને જોયો. ॥ ૨ ॥

વૃદ્ધબ્રાહ્મણરૂપસ્તંપ્રચ્છદ્વિજમાદરાત્ ॥

કિંમર્થંભ્રમસેવિપ્રમહિંનિત્યંસદુઃસ્વિતઃ ॥૩॥

ટીકા—અને પોતાનું રૂપ બદલી ધરડા બ્રાહ્મણનું રૂ-
પ લઈ એ દરીદ્રી બ્રાહ્મણને પુછેછે કે હું બ્રાહ્મણ અત્યંત
દુઃખીત એવો જે હું આ પૃથ્વીઉપર શા માટે ફરેછે. ૩

(૧૮)

સત્યનારાયણકથા,

તત્સર્વશ્રોતુમિચ્છામિકથ્યતાંદ્વિજસત્તમ ॥ બ્રા-
હ્મણઉવાચ ॥ ॥ બ્રાહ્મણોઽતિદરિદ્રોઽહંભિક્ષાર્થ
વૈશ્રમેમહીમ્ ॥ ૪ ॥

ટીકા—આ તારૂં વૃતાંત સાંભળવા હું ઇચ્છા કરું છું,
માટે હું બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ મને કહે. ત્યારે તે દરિદ્રી બ્રાહ્મણ કહે
છે. હું ગરીબ બ્રાહ્મણ અત્યંત દરિદ્રી છું તેથી ભિક્ષા મા-
ગવા સારૂં પૃથ્વી ઉપર ફરું છું ॥ ૪ ॥

ઉપાયંયદિજાનાસીકૃપયાકથયપ્રભો ॥ ॥ વૃદ્ધ
બ્રાહ્મણઉવાચ ॥ સત્યનારાયણાંવિષ્ણુર્વાચ્છિતા
ર્થેફલપ્રદઃ ॥ ૫ ॥

ટીકા—હું પ્રભો ભગવાન જો મહારૂં દરિદ્ર દુર થાય
એવો કાંઈજ ઇલાજ આપ જાણતા હો તો કૃપા કરીને મને
કહો. એવું દરિદ્રી બ્રાહ્મણનું ભાષણ સાંભળી ધરડો બ્રા-
હ્મણ કહેછે હું બ્રાહ્મણ સત્યનારાયણ નામના વિષ્ણુદેવે ઇ-
ચ્છેલું ફળ કલિયુગને વિશે પુજન કર્યાથકી આપનારા એવા
પ્રત્યક્ષ છે. ॥ ૫ ॥

તસ્યત્વંપૂજનંવિપ્રકુરુષ્વવ્રતમુત્તમમ્ ॥

યત્કૃત્વાસર્વદુઃખેભ્યોમુક્તોભવતિમાનવઃ ॥ ૬ ॥

ટીકા—શ્રી સત્યનારાયણ કેહે છે હે બ્રાહ્મણ તું એ સત્યદેવનું વૃત અને પુજન સારી રીતે કર કે જે કર્યાથકી માણસ સર્વ દુઃખથી મુક્તી થાય છે. ॥ ૬ ॥

વિધાનંચવ્રતસ્યાપિવિપ્રાયમાપ્યયત્નતઃ ॥

સત્યનારાયણોઽવૃદ્ધસ્તત્તૈવાંતરધયિત ॥ ૭ ॥

ટીકા—પછી દરદ્રી બ્રાહ્મણને ૩૫ બદલનારા ધરડા બ્રાહ્મણે વૃતનું સર્વ વિધાન કહ્યું અને પોતે અંતરધ્યાન થયા. તદ્રતંસંકરિષ્યામિયદુક્તંબ્રાહ્મણેનવૈ ॥

इतिसंचित्यविप्रोसौरात्रौनिंद्रानलब्धवान् ॥ ૮ ॥

ટીકા—એ ધરડા બ્રાહ્મણે કહેલું વૃત હું ક્યારે કરીશ એવી ઉતકંઠાથી એ દરિદ્રી બ્રાહ્મણને તે વખતથી તે આખી રાત્રમાં ઊંઘ આવી નહીં ॥ ૮ ॥

ततःप्रातःसमुत्थायसत्यनारायणव्रतम् ॥

करिष्यइतिसंकल्प्यभिक्षार्थमगमद्विजः ॥ ૯ ॥

ટીકા—પછી બીજે દિવસે સૂર્ય ઉદય થયા પછી દરિદ્રી બ્રાહ્મણે હું આજ સત્યનારાયણનું વૃત કરીશ એવો સંકલ્પ કરીને તે હુમેશના રિવાજ મુજબ ભિક્ષા માગવા સાડ ગયો ॥ ૯ ॥

तस्मिन्नेवदिनेविप्रःप्रचुरंद्रव्यमाप्तवान् ॥

(૨૦)

સત્યનારાયણકથા.

તેનૈવબંધુભિઃસાર્દ્ધસત્યસ્યવ્રતમાચરેત ॥ ૧૦ ॥

ટીકા—તે દિવસે હમેશના કરતાં એ આહ્વાણને ધણું દ્રવ્ય મળ્યું તે મળતાં વારજ તેજ દિવસે એ દરિદ્રી આહ્વાણે પોતાનાં સગાંસંબંધી ઇષ્ટમિત્ર વિગેરેને બોલાવી તે સાથે શ્રી સત્યનારાયણનું વૃત કર્યું ॥ ૧૦ ॥

સર્વદુઃસ્વવિનિર્મુક્તઃસર્વસંપત્સમન્વિત ॥

વભૂવસદ્વિજશ્રેષ્ઠોવ્રતસ્યાસ્યઃપ્રભાવત ॥ ૧૧ ॥

ટીકા—એ આહ્વાણે પુર્ણ ભક્તીથી શ્રી સત્યનારાયણ દેવનું વૃત તથા પુજન કર્યાથી થોડાજ વખતમાં દરિદ્રી આહ્વાણે દુઃખથકી મુક્ત થઈને અગણિત સંપત્તિનો માલિક થયો એવો આ સત્યદેવના વૃત તથા પુજનનો આ કલિયુગને વિશે તાત્કાલિક અનુભવ થયો તથા થશે એટલું ઐશ્વર્ય આપવાનું સામર્થ્ય આ શ્રી સત્યદેવના વ્રતમાં છે ॥૧૧॥

તતઃપ્રભૃતિકાલંચમાસિમાસિવ્રતંકૃતં ॥

एवंनारायणस्येदंव्रतंकृत्वाद्विजोत्तमः ॥ ૧૨ ॥

ટીકા—એવું જાણીને એ આહ્વાણ દરેક મહિનામાં આવનારી પર્વણીને દિવસે વૃત અને પુજા શ્રી સત્યનારાયણ દેવની કરતો એને પુણ્યથી એ આહ્વાણ સર્વ પાપથી નિર્મુક્ત થઈને અત્યંત દુર્લભ જે ભોક્ષપદ તેવિશે ગયો ॥ ૧૨ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तोदुर्लभंमोक्षमाप्तवान् ॥

વ્રતમસ્યયદાવિપ્રઘથિવ્યાંસંકરિષ્યતિ ॥ ૧૩ ॥

ટીકા—જે વખતે શ્રી સત્યદેવનું વૃત તથા પુજન બ્રાહ્મણ પૃથ્વી ઉપર કરશે તો તે તેજ વખતે સર્વ દુઃખોથકી મુક્ત થશે ॥ ૧૩ ॥

તદૈવસર્વદુઃસ્વંચમનુજસ્યવિનશ્યતિ ॥ એવંનારાયણેનોક્તંનારદાયમહાત્મને ॥ મયાતત્કથિતંવિપ્રાઃકિમન્યત્કથયામિવઃ ॥ ૧૪ ॥

ટીકા—સુતજી શૈાનક આદી રૂપીયોને કહેછે કે આ પ્રમાણે શ્રીમન્નારાયણે એ નારદરૂપીને કલિયુગમાં સેહેલા ઉપાયથી વાસના પુરી કરવાવાળું વૃત તથા પુજન કહ્યું તેજ મેં આપને કહ્યું. હવે એ શિવાય બીજું આપ શું શ્રવણ કરવા ઇચ્છા રાખોછો ॥ ૧૪ ॥

॥ ઋષયઊચુઃ ॥ તસ્માદ્વિપ્રાચ્છૃતંકેનઘથિવ્યાંચરિતંમુને ॥ તત્સર્વંશ્રોતુમિચ્છામઃશ્રદ્ધાસ્માકં પ્રજાયતે ॥ ૧૫ ॥

ટીકા—એવું સુતજી પુરાણીનું ભાષણ સાંભળીને શૈાનક આદી રૂપીઓ કહેછે કે હું મુને! એ બ્રાહ્મણના મુખમાંથી એ ચરિત્ર આ પૃથ્વીમાં કોણે શ્રવણ કર્યું વિગેરે

(૨૨)

સત્યનારાયણકથા.

સર્વ આ વૃત્તવિશે હુકીકત સાંભળવાની અમોને ધણી ઉ-
ત્કંઠા ઉત્પન્ન થઇ છે ॥ ૧૫ ॥

॥ સૂતરુવાચ ॥ શ્રૃણુધ્વંમુનયઃસર્વેવ્રતંયેનકૃતંભુ-
વિં ॥ એકદાસદ્વિજવરોયથાવિભવવિસ્તરૈઃ ૧૬

ટીકા—એવું જોનાક આદી રૂપીઓનાં ભાષણુ સાંભળી
સુતજી કહેછે, હે સર્વ મુનીયો! આ વૃત્ત પૃથ્વી ઉપર એ-
પછી કોણે કર્યું એ આપને કહુછું, સાવધાન થઇને સાંભળો ૧૬
બંધુભિઃસ્વજનૈઃસાર્દ્ધંવ્રતંકર્તુંસમુદ્યતઃ ॥ એતસ્મિ
ન્નંતરેકાલેકાષ્ટક્રેતાસમાગમત્ ॥ ૧૭ ॥

ટીકા—પ્રથમ કહેલો બ્રાહ્મણ એક દિવસને વિષે પો-
તાની સંપત્તી પ્રમાણે પોતાના સગાવહાલા ઇષ્ટમિત્ર સા-
થે શ્રી સત્યનારાયણદેવનું વૃત્ત કરવા આરંભ કરેછે એવા-
માં એક લાકડાનો ભારો બાંધી માથા ઉપર લઇ વેચ-
નારો એ ઠકાણે આવ્યો. ૧૭

બહિઃકાષ્ટંચસંસ્થાપ્યવિપ્રસ્યગ્રહમાયયૌ ॥ તૃષ્ણ
યાપીડિતાત્માચદૃષ્ટ્વાવિપ્રેકૃતવ્રતં ॥ ૧૮ ॥

ટીકા—તેણે માથા ઉપરનો ભારો દરવાજા બહાર
મુકી શ્રી સત્યનારાયણદેવની પૂજા થતી હતી, ત્યાંગયો અ-
ને એ તરશો હતો તો પણ એક ચીતથી તેણે તે બ્રાહ્મણ

કરેલું પુજન જોયું અને એ વૃતની વીધી પણ જોઈ. ૧૮
પ્રણિપ્રત્યદ્વિજંપ્રાહકિમિદંક્રિયતેત્વયા ॥

કૃતેર્કિંફલમાપ્નોતિવિસ્તરાદ્વદમેપ્રભો ॥ ૧૯ ॥

ટીકા—અને તે બ્રાહ્મણને ઘણા આદરસત્કારથી નમ-
સ્કાર કરીને બોલ્યો કે હું બ્રાહ્મણ શ્રેષ્ઠ આપ આ શું
કરોછો અને આવું કર્યાથી શું ફળ થાયછે તે હું પ્રભો કૃ-
પા કરીને મને કહો. ॥ ૧૯ ॥

॥ વિપ્રઉવાચ ॥

સત્યનારાયણસ્યેદંવ્રતંસર્વેપ્સિતપ્રદં ॥

તસ્યપ્રસાદાન્મેસર્વધનધાન્યાદિકંમહત્ ॥ ૨૦ ॥

ટીકા—બ્રાહ્મણ કહેછે શ્રીસત્યનારાયણદેવનું સર્વ કામ-
ના પુરણ કરવાવાળું એવું વ્રત કરુંછું અને આ વૃત મેં કર્યું
તે દિવસથી શ્રી સત્યનારાયણ દેવના પ્રસાદે કરીને મને ધ-
ન ધાન્ય આદી કરીને મોટી સંપત્તી મળેલી છે ॥ ૨૦ ॥

તસ્માદેતદ્વ્રતંજાત્વાકાષ્ટક્રેતાતિહર્ષિતઃ ॥

પપૌજલંપ્રસાદંચમુત્કાસનગરંયયૌ ॥ ૨૧ ॥

ટીકા—આ પ્રમાણે તે બ્રાહ્મણના મુખમાંથી શ્રી સ-
ત્યદેવનું વૃત લોકડાના બારાવાળાએ સમજી લેઈ અને ધ-

(૨૪)

સત્યનારાયણકથા.

ભ્રાજ હરખાતો તે બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ભક્ષણ કરી પા-
ણી પીધું અને પોતાના ગામવિષે ગયો ॥ ૨૧ ॥

સત્યનારાયણંદેવંમનસાઙ્ગત્યચિંતયત્ ॥

કાષ્ટવિક્રયતોગ્રામેપ્રાપ્યતેચાદ્યયદ્ધનં ॥૨૨॥

ટીકા—પછી બીજે દિવસે ભારો વેચવા સાઝું આવતી
વખતે શ્રી સત્યનારાયણ દેવ પાસે ભારાવાળાએ મનમાં સં-
કલ્પ કર્યો કે આજે આ ભારાની કીમત જે એ શેહરમાંથી
મળશે તે ॥ ૨૨ ॥

તેનૈવસત્યદેવસ્યકરિષ્યેવ્રતમુત્તમમ્ ॥

इतिसंचिंत्यमनसाकाष्ठंकृत्वातुमस्तके ॥૨૩॥

ટીકા—બીજા કારણે ન ખરચતાં એ પૈસાથી શ્રી સ-
ત્યનારાયણ દેવનું વૃત કરીશ એવો નિશ્ચય કરી ભારો મા-
થે બુદ્ધી ચાલતો થયો ॥ ૨૩ ॥

जगामनगरेरम्येधनिनांयत्रसंस्थितिः ॥

तद्दिनकाष्ठमूल्यंचद्विगुणंप्राप्तवानसौ ॥૨૪॥

ટીકા—તે એક સુંદર નગરમાં કે બ્યાંહાં શેઠશાહુકાર
લોકો રહેતા હતા તે રસ્તામાં આવ્યો ત્યાં એક શેઠ તેને
જે રોજ ભારાની કીમત મળતી હતી તેથી બમણી આ-
પીને ભારો લીધો ॥ ૨૪ ॥

તતઃપ્રસન્નહૃદયઃસુપક્વકદલીફલં ॥ શર્કરાઘૃત-
દુગ્ધંચગોધૂમસ્યચચૂર્ણકં ॥ ૨૫ ॥

ટીકા—ભારાવાળાને જમણી કીમત મળતાં વારજ
ધણે આનંદ થયો અને પાકેલાં કેળાં ખાંડ ધી અને ધડી.
નો રવો વિગેરે પદાર્થ સવાશેર સવાશેરના પ્રમાણમાં લેધ
ખીજ પુજાની સામગ્રી વેચાથી લેધને ઘેર આવ્યો ॥૨૫॥

કૃત્વૈકલસપાદંચગૃહીત્વાસ્વગૃહેયયૌ ॥

તતોબંધૂન્સમાહૂયચકરવિધિનાત્રતં ॥૨૬॥

ટીકા—અને સગાવહાલા ઇષ્ટમિત્ર તથા બ્રાહ્મણને બો-
લાવી મોટા સમારંભથી વિધી પૂર્વક એ ઘૃત કર્યું. ॥ ૨૬ ॥

તદ્રતસ્યપ્રભાવેનધનપુત્રાન્વિતોભવત્ ॥

ઇહલોકેસુखંભુક્ત્ત્રાચાંતેસત્યપુરંચયૌ ॥૨૭॥

ટીકા—સુતજી કહે છે કે પેલા ભારાવાળાએ એ ઘૃત
કર્યાથી તે ધનવાન તથા પુત્રવાન થઇને આ લોકમાં સર્વ
સુખ ભોગવીને અંતે શ્રીસત્યપુર એટલે વૈકુંઠને વિષે ગયો.

इतिश्रीस्कंधपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणकथायां
द्वितीयोऽध्यायः ॥ ૨ ॥

શ્રી સત્યનારાયણ કથા.

॥ સૂતઝવાચ ॥

પુનરગ્રેષ્વક્ષ્યામિશૃણુધ્વંમુનિસત્તમાઃ ॥

પુરાચોલ્કામુલ્લોનામનૃપશ્ચાસીન્મહીપતિઃ ॥૧॥

ટીકા—સુતજી કહે છે શૌનક આદિ રૂપીઓ કરી આપને શ્રીસત્યનારાય દેવની વૃતકથાનો બીજો ઇતિહાસ કહું છું તે સાંભળો. ॥ ૧ ॥

ઉલ્કામુખ નામનો રાજા પૃથ્વીનું પાલન કરનાર હતો. ૧૧

જિતેન્દ્રિયઃસત્યવાદીયયૌદેવાલયંપ્રતિ ॥

દિનોદિનેધનંદત્વાદિજાન્સંતોષયત્સુધીઃ ॥૨॥

ટીકા—જિતેન્દ્રિય સત્યવાદી અને દરેક દિવસે મંદિરો-માં દેવ દર્શન માટે જઈ આહમણેને ઘણું દ્રવ્ય આપી સં-તોષ પમાડતો હતો. ॥ ૨ ॥

ભાર્યાતસ્યપ્રમુગ્ધાચસરોજવદનાસતી ॥

ભદ્રશીલાનદીતીરેસત્યસ્યવ્રતમાચરત્ ॥ ૩ ॥

ટીકા—એ ઉલ્કામુખ રાજાની સ્ત્રી નામે પ્રમુગ્ધા ધ-ણીજ સારા સ્વભાવની કમલમુખી અને સુંદર સતી હતી તે પોતાના સ્વામીના સાથે ભદ્રશીલા નામે નદીને તીરે શ્રી સત્યદેવનું વૃત કરતી હતી. ॥ ૩ ॥

एतस्मिन्नंतरेतत्रसाधुरेकःसमागतः ॥

वाणिज्यार्थंबहुधनैरनेकैःपरिपूरितः ॥४॥

ટીકા—એવામાં તે નદીને કાંઠે સાધુ નામે એક વાણીયો ધણો ધનવાન અને વેપારાર્થે ધણાં ભોતી, જવાહીર, વિગેરે ધન લેધને નિકળેલો ॥ ૪ ॥

नावंसंस्थाप्यतत्तीरेजगामनृपतिंप्रति ॥

दृष्ट्वासव્રतिनंभૂषंप્રच्छविनयान्वितः ॥५॥

ટીકા—તેણે તે નદીને કાંઠે પોતાનું વહાણ લાવી જ્યાં-હાં રાજા રાણી આ સત્યદેવનું વૃત કરતાં હતાં તેમની પાસે જઈ વિનંતીપુર્વક ધણી નમ્રતાથી પ્રશ્ન કરવા લાગ્યો ॥૫॥

॥ साधुरुवाच ॥

किमिदकुरुषेराजनभक्तियुक्तेनचेतसा ॥

प्रकाशंकुरुतत्सर्वंश्रोतुमिच्छामिसांप्रतं ॥६॥

ટીકા—સાધુ પુછેછે હે મહારાજ ! આપ ધણી ભક્તીથી સાર્થ એક ચિત્તે આવખતે શું કરો છો એ કૃપા કરી કહોશો એવું હું ઇચ્છું છું ॥ ૬ ॥

॥ राजोवाच ॥

पूजनंक्रियतेसाधोविष्णोरतुल्यतेजसः ॥

વ્રતંચસ્વજનૈઃસાદ્વંપુત્રાદ્યાવાત્તિકામ્યયા ॥૭॥

ટીકા—એવા પ્રકારે સાધુ નામે વેપારીનું ભાષણ સાંભળતાંવાર રાજા ઉલ્કામુખ કહેછે, હે સાધુ વેપારી શ્રી મહાવિષ્ણુ સત્યદેવ કે, જેના મહિમાનો પાર ન આવે એવા તેજસ્વી તેમનું પુત્રતા, ધન ધાન્ય સંપત્તી મળે, આ હેતુથી મારા સગાવાહાલા ઇષ્ટમિત્ર સાથે વૃત્ત તથા પુજન કરું છું. ॥ ૭ ॥

ભૂપસ્યવચનંશ્રુત્વાસાધુઃપ્રોવાચસાદરં ॥

સર્વકથયમેરાજન્કરિષ્યેહંતવોદિતં ॥૮॥

ટીકા—એવું રાજાનું ભાષણ સાંભળી સાધુ સોદાગર મળ્યા સત્કારથી કહેછે કે, હે મહારાજ આ વૃત્તનું જે કાંઈ વિધાન હોય તે મને સવિસ્તર કહો. હું નિશ્ચયથી આપના કહ્યા મુજબ આ વૃત્ત કરીશ. ॥ ૮ ॥

મમાપિસંતતિર્નાસ્તિએતસ્માજ્ઞાયતેધ્રુવં ॥

તતોનિવૃત્યવાણિજ્યાત્સાનંદોગૃહમાગતઃ ॥૯॥

ટીકા—કેમ જે મારે પણ સંતતી નથી, અને આપના કહ્યા પ્રમાણે આ સત્યદેવનું વૃત્ત કર્યાથી સંતતી થશે એ માટે હું વેપાર અર્થે દેશાંતરે ન જતાં ઘેર જાઉં છું એવું કહી વેપાર અર્થે જવું છોડી હરખથી પોતાને ઘેર આવ્યો ॥૯॥

માર્યાયૈકથિતંસર્વવ્રતંસંતતિદાયકં ॥

તદાવ્રતંકરિષ્યામિયદામેસંતતિર્ભવેત્ ॥૧૦॥

ટીકા—અને વ્રતનો મહિમા પોતાની સ્ત્રીને કહી નિ-
શ્ચય કર્યો કે જ્યારે મને સંતતી થશે ત્યારે હું આ વ્રત કે-
રીશ ॥ ૧૦ ॥

इतिलिलावतींप्राहपत्नींसाधुःससत्तमः ॥

एकस्मिन्दिवसेतस्यभार्यालिलावतीसती ११

ટીકા—એવું લીલાવતી નામની પોતાની સ્ત્રીને સાધુ
વાણીયાએ કહ્યું ॥ ૧૧ ॥

भर्तृयुक्तानंदचित्ताभवद्धर्मपरायणा ॥

गर्भिणीसामभवत्तस्यभार्यासत्यप्रसादतः ॥१२॥

ટીકા—પછી એક દિવસે તેની સ્ત્રી પોતાના ધર્મ પ્ર-
માણે ચાલનારી એવી પોતાના સ્વામી સાથે હરખાતી ર-
ત થયેલી શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદે કરીને ગર્ભવતી થઇ ॥૧૨॥

दशमेमासिवैतस्याःकन्यारत्नमजायत ॥

दिनेदिनेसाववृद्धेशुक्लपक्षेयथाशशी ॥१३॥

ટીકા—તેને દસમે મહિને રત્ન જેવી એક કન્યા થઇ
ને તે જે પ્રમાણે ચંદ્રમા સુદ પખવાડીયામાં દિવસે દિવસે
મોટા થતો જાય તે પ્રમાણે મોટી થતી. ॥ ૧૩ ॥

નામ્નાકલાવતીચેતિતન્નામકરણંકૃતં ॥

તતોલિલાવતીપ્રાહસ્વામિનમધુરંવચઃ ॥૧૪॥

ટીકા—તેનું નામ કલાવતિ એવું ધર્મ્યુ તે પછી સાધુ વાણીયાની લીલાવતી સ્ત્રી પોતાના સ્વામીને મધુર વચનથી બોલી કે, હે પ્રીય સ્વામી આપે માનેહું શ્રી સત્યદેવનું વૃત્ત શા કારણથી કરતા નથી. ॥ ૧૪ ॥

નંકરોપિકિમર્થવૈપુરાસંકલ્પિતંવ્રતં ॥ સાધુરુવા
ચ ॥ દિવાહસમયેત્વસ્યાઃકરિષ્યામિવ્રતંપ્રિયે ૧૫

ટીકા—એવું પોતાની સ્ત્રીનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણીયો બોલ્યો કે, હે પ્રીયે એ વૃત્ત આપણી કલાવતી કન્યાના લગ્ન સમયને વખતે કરીશું. ॥ ૧૫ ॥

इतिभार्यासमाश्वास्यजगामनगरंप्रती ॥

ततःकलावतीकन्याववृद्धेपितृवेश्मनि ॥૧૬॥

ટીકા—આ પ્રમાણે સાધુ વાણીયાએ પોતાની સ્ત્રીને સમજણ આપીને પોતે બીજા નગર વિષે વેપારને અર્થે ગયો અહીંઆં, કલાવતી આપને ઘેર દિવશે દિવશે મોટી થતી ગઈ ॥ ૧૬ ॥

दृष्ट्वाकन्यांततःसाधुर्नगरेसखिभिःसह ॥

मंत्रयित्वादृतंदूतंप्रेषयामासधर्मवित् ॥૧૭॥

ટીકા—પછી લગ્ન કરવા જોગ થયેલી કન્યા પોતાની બેહેનપણીઓ સાથે પોતાના નગરમાં એ ધર્મશીલ સાધુ વાણીયાએ જોધને પોતાના મુનીમને કન્યાનો વર જોવા સારૂ મોકલ્યો. ॥ ૧૭ ॥

વિવાહાર્થંચકન્યાયાવરંશ્રેષ્ઠંવિચારય ॥

તેનાજ્ઞપ્તશ્ચદૂતોઽસૌકાંચનંનગરંયયૌ ॥ ૧૮ ॥

ટીકા—આ પ્રમાણે લગ્નને માટે વર જોવાને સારૂ મોકલેલો મુનીમ કાંચનનામા નગરમાં આવી પહોંચ્યો. ॥ ૧૮ ॥

તસ્માદેકંવણિક્પુત્રંસમાદાયાઽગતોહિસઃ ॥

દૃષ્ટ્વાતુસુંદરંબાલંવણિકપુત્રંગુણાન્વિતં ॥ ૧૯ ॥

ટીકા—અને તહાંથી એક સુદીર રૂપવાળો વાણીયાનો પુત્ર લેઈ તે મુનીમ પોતાના નગરમાં આવ્યો, ત્યારે તે ગુણવાન અને સુંદર એવો વાણીયાનો પુત્ર તે સાધુ વાણીયાએ જોધને ॥ ૧૯ ॥

જ્ઞાતિભિર્બંધુભિઃસાર્દ્ધંપરિતુષ્ટેનચેતસા ॥ દત્તવા-

ન્સાધુઃપુત્રાયકન્યાવિધિવિધાનતઃ ॥ ૨૦ ॥

ટીકા—પોતાના બધા નાતવાળાઓને અને સગાવા-હાલા ઇષ્ટમિત્રને બોલાવીને સાથે ધણાજ હર્ષથી પોતાની

(૩૨)

સત્યનારાયણકથા.

કન્યા કલાવતીનું લગ્ન એ ગુણવાન તથા વાણીયાના પુત્રની સાથે કર્યું. ૨૦

તતોભાગ્યવશાતેનવિસમૃતંવ્રત્તમુત્તમં ॥

વિવાહસમયેતસ્યાસ્તેનરુષ્ટોઽભવત્પ્રભુઃ ॥૨૧॥

ટીકા—એ સાધુવાણીયો એ કન્યાના લગ્ન સમય વખતે પણ કર્મના અંતરાયે કરીને શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરવાનું ભુલી ગયો તેને લીધે શ્રી સત્યનારાયણદેવ તેના ઉપર ક્રોધાયમાન થયા. ॥ ૨૧ ॥

તતઃકાલેનનિયતોનિજકર્મવિશારદઃ ॥

વાણિજ્યર્થેતતઃશીઘ્રંજમાતૃસહિતોવણિક્ ॥૨૨॥

ટીકા—આ વાતને ધણાએક દિવસ વીતી ગયા પછી પોતાનું કર્મ ભોગવવા સાડ પોતાના જમાઇને સાથે લેખને વેપાર અર્થે સાધુ વાણીયો ગયો. ॥ ૨૨ ॥

રત્નસારપુરેરમ્યેગત્વાસિંધુસમીપતઃ ॥

વાણિજ્યમકરોત્સાધુર્જામાત્રાશ્રીમાતાસહ ૨૩

ટીકા—તે સિંધુસમુદ્ર નજીક રતનસાગર નામના નગરમાં પોતાના જમાઇ સાથે ભારે વેપાર કરવા લાગ્યો. ॥૨૩॥

તૌગતૌનગરેરમ્યેચંદ્રકેતોનૃપસ્યચ ॥

યતસ્મિન્નેવકાલેતુસત્યનારાયણઃપ્રભુઃ ॥૨૪॥

ટીકા—તે પછી ત્યાંથી ચંદ્રકેતુ નામના રાજના શો-
ભાયમાન શહેરમાં ગયા છે એવામાં ભગવાન શ્રી કૃપા-
સાગર સત્યનારાયણ પ્રભુ. ॥ ૨૪ ॥

અષ્ટશ્રુતિજ્ઞમાલૌક્યશાપંતસ્મૈપ્રદત્તવાન ॥

દારુણંકઠિનંચાસ્યમહદુઃસ્વંભવિષ્યતિ ॥૨૫॥

ટીકા—સાધુ વાણીયો જીકું બોલનારો એવું જાણીને
તેને મોટું દુઃખ તથા બંધન તિરસ્કાર વિગેરે ઘણું દુઃખ
પ્રાપ્ત થાઓ એવો શાપ દેતા થયા. ॥ ૨૫ ॥

एकस्मिन् दिवसे राज्ञो धनमादाय तस्करः ॥

तत्रैव चागतश्चોरो वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥ ૨૬ ॥

ટીકા—એટલામાં જ્યાંહાં સાધુવાણીયો પોતાના જ-
માઈ સાથે રહેતો હતો તાહાં તે ગામના રાજનું ધન ખ-
જનો ફાડી લાવી તેના રહેવાના ઘરમાં ચોરો સંતાઈ
રહ્યા. ॥ ૨૬ ॥

तत्पश्चाद्वावकान् दूतान् दृष्ट्वा भीतेन चेतसा ॥

धनं संस्थाप्य तत्र વસતુ શીઘ્રમલક્ષિતઃ ॥૨૭॥

ટીકા—પણ તે ચોરને પકડવા રાજના સીપાઈઓ તે-
મની પાછલ દોડી આવ્યા તે જોઈ ચોરો જ્યાંહાં સસરે અને
જમાઈ મુતા હતા ત્યાં ધન નાખી દેઈ છાનામાના ત્યાંથી
નાશી ગયા. ॥ ૨૭ ॥

તતોદૂતાઃસમાયાતાયત્રાસ્તેસજ્જનોવણિક્ ॥

દૃષ્ટ્વાનૃપધનંતત્રબધ્વાનીતૌવણિક્સુતૌ ॥૨૮॥

ટીકા—તે પછી સીપાઇએ જે ઠેકાણે જમાઇ સાથે સાધુવાણીયો હતો ત્યાં રાજાનું ચોરેલું ધન પડેલું જોઇ સાધુવાણીયાને તથા તેના જમાઈને કેદ કરી બાંધીને લેઇ ગયા. ॥ ૨૮ ॥

હર્ષેણધાવમાતાશ્ચઽચુર્નૃપસમીપતઃ ॥

તસ્કરૌદ્વૌસમાનીતૌવિલોક્યાજ્ઞાપયપ્રભો ૨૯

ટીકા—અને ઘણા આનંદથી દાડતા આવી રાજાને વરદી આપી કે હું મહારાજ બે ચોર લાવ્યાછીએ તેમને જોઇ હુકમ કરશો. ॥ ૨૯ ॥

રાજ્ઞજ્ઞતાસ્તતઃશીઘ્રંદૃઢંબધ્વાતુતાવુભૌ ॥

સ્થાપિતૌદ્વૌમહાદુર્ગેકરાગારેઽવિચારતઃ ॥૩૦॥

ટીકા—એવું સાંભળી ચોરોને જોઇ વિચાર કર્યા વગર એકદમ કેદ કરવાની શીક્ષા આપતાં વારજ સીપાઇએએ તેમને ખૂબ બાંધી મોટા કેદખાનામાં લેઇ જઇને મુક્યા. ॥ ૩૦ ॥

માયયાસત્યદેવસ્યનશ્રુતંકૈસ્તયોર્વચઃ ॥

અતસ્તયોર્ધનંરાજ્ઞાગૃહીતચંદ્રકેતુના ॥૩૧॥

ટીકા—આ કામમાં એ ચંદ્રકેતુ રાજાએ શ્રી સત્યદેવની માયાથી મોહીત થઈને ચોરીએ ગયેલું ધન તો લીધું પણ તેની સાથે અવિચારે સાધુ વાણીયાનું ધન હુટી લીધું. ॥ ૩૧ ॥

તચ્છાપાશ્વતયોર્ગેહેભાર્યાચૈવાતિદુઃસ્વિતા ॥

ચૌરેણાપદહૃતંસર્વગૃહેયચ્ચસ્થિતંધનં ॥૩૨॥

ટીકા—તેમજ શ્રી સત્યદેવના આપથી એ સાધુવાણીયાએ પોતાને ગામ પોતાના ઘરમાં મુકેલું બધું ધન ચોરે હુટી લઈ ગયા તેને લીધે તેની સ્ત્રી પણ ઘણીજ દુઃખી થઈ. ॥ ૩૨ ॥

આધિવ્યાધિ સમાયુક્તાક્ષુત્પિપાસાતિદુઃસ્વિતાઅ
ન્નચિંતાપરાભૂત્વાબભ્રામચગૃહેગૃહે ॥ કલાવતી-
ત્તુકન્યાપિબભ્રામપ્રતિવાસરં ॥૩૩॥

ટીકા—અને એ સાધુવાણીયાની સ્ત્રી લીલાવતી ઘણા દુઃખથી અને ઘણી તરશ તથા ભુખથી ઘેરે ઘેર ફરવા લાગી ॥ ૩૩ ॥

एकस्मिन्दिवसेजाताक्षुधार्ताद्विजमंदिरं ॥

गत्वापश्यद्रतंतत्तसत्यनारायस्यच ॥ ૩૪ ॥

(૩૬)

સત્યનારાયણકથા.

દીકા—તેમજ તેની કન્યા કલાવતી ધણી નાહાની તે પણ દરરોજ ઘેર ઘેર ફરી માગી જાતી, એક દિવસે તે કન્યા ધણીજ છુખ લાગ્યાથી આકુળવ્યાકુળ થઇને એક બ્રાહ્મણના ઘરમાં ગઇ ત્યાં શ્રી સત્યનારાયણ દેવનું વ્રત તથા પુજા કરતા હતા તે તેણે જોયું. ॥ ૩૪ ॥

उपविश्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥

प्रसादभक्षणंकृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ॥ ૩૫ ॥

દીકા—એ વ્રત તથા પુજા જોતાંજ ધણી આનંદ પામીને ત્યાહાં બેઠી અને શ્રી સત્યનારાયણની કથા સાંભળીને સત્યદેવની પ્રાર્થના કરી કે મારું દુઃખ મટે ને મારો ખાપ તથા સ્વામી મને મળે એવો આશિર્વાદ શ્રી સત્યદેવ પાસે માગી બ્રાહ્મણે આપેલો પ્રસાદ ખાઇ રોજના કરતાં ધણી મોડી રાત્રે પોતાને ઘેર આવી. ॥ ૩૫ ॥

माता कलावती कन्यां कथयामास प्रेमतः ॥

पुत्री रात्रौ स्थिता कुत्र किं ते मनसि वर्तते ॥ ૩૬ ॥

દીકા—તે ઘરમાં આવતા વારજ તેની મા કલાવતી કલાવતી નામની કન્યાને પુછેછે કે હે પુત્રી તું આજે આટલી રાતસુધી ક્યાં હતી ને શુંતારા મનમાંછે. ॥ ૩૬ ॥

कन्या कलावती प्राह मां तं प्रति सत्वरं ॥

द्विजालये व्रतं मातर्दृष्ट्वांछितसिद्धिदं ॥ ૩૭ ॥

ટીકા—કલાવતી કન્યા પોતાની મામે ઉતાવળે ઉતાવળે કેહેછે કે હે મા હું એક બ્રાહ્મણને ઘેર મનમાં ધારેલું કામ પાર પડે એવું મત તથા પુજન અને કથા કરતા હતા ત્યાં બેઠી હતી. ॥ ૩૬ ॥

તच्छ्रुत्वाકન્યકાવાક્યંવ્રતંકર્તુસમુદ્યતા ॥

સામુદાતુવણિગ્ભાર્યાસત્યનારાયણસ્યચ ॥૩૮॥

ટીકા—એ કન્યાનું બોલવું સાંભળીને લીલાવતી સાધુ-વાણીયાની સ્ત્રી શ્રી સત્યદેવનું મત તથા પુજન કરવા સારું તત્પર થઈ. ॥ ૩૮ ॥

વ્રતંચક્રેસૈવસાધ્વીબંધુભિઃસ્વजनैःसह ॥

भर्तृजामातरौक्षिप्रमागच्छेतांस्वमाश्रमं ॥૩૯॥

ટીકા—ને એ મહા સતી સાધુવાણીયાની સ્ત્રી પોતાના સગાવાહાલા ભાઈભાંડુ સાથે શ્રી સત્યદેવનું મત પોતાના સ્વામી તથા જમાઈ પોતાને ઘેર જલદી આવે એવો હેતુ મનમાં ધરી પુજન કરવા લાગી. ॥ ૩૯ ॥

अपराधंचमेभर्तुर्जामार्तुःक्षंतुमर्हसि ॥

व्रतेनानेनतुष्टोऽसौसत्यनारायणःपुनः ॥૪૦॥

ટીકા—એ પુજન કરતી વખતે સત્યદેવની પાસે વારે ધરી એવો ૪૨ મામતી હતી કે હે શ્રી સત્યનારાયણ મને

(૩૮)

સત્યનારાયણકથા.

મારા સ્વામી તથા જમાઈના અપરાધ ક્ષમા કરવાને આપ-
જ યોગ્યછો એવી તે લીલાવતી સાધુવાણીયાની સ્ત્રી પ્રાર્થના
કરતી હતી તેથી કરીને તથા પુજનને ભગવાન શ્રી સત્યના-
રાયણ પ્રભુ સંતોષ થયા. ॥ ૪૦ ॥

दर्शयामासस्वप्नं हि चंद्रकेतुं नृपोत्तमं ॥

वंदिनौ मोचय प्रार्तणिजौ नृप सत्तम ॥ ४१ ॥

ટીકા—અને માયાશ્પી ભગવાન સત્યદેવ એમણે ચંદ્ર
કેતુ નામના રત્નસાર પુરનો રાજા કે જેણે લીલાવતીનો સ્વા-
મી તથા જમાઈ એમને કેદખાનામાં મુક્યા હતા તેને પોતે
સ્વપ્નમાં આવી આજ્ઞા કરી કે હું રાજા તું નિરપરાધી એ
વાણીયાને બંધીખાનેથી છાડી મુક. ॥ ૪૧ ॥

देयं धनं च तत्सर्वं गृहीतं यत्त्वया धुना ॥

नो चेत्त्वां नाशयिष्यामि सराज्यधनपुत्रकं ॥ ४२ ॥

ટીકા—અને તેમનું જે સધળું ધન તે હરણ કરી લીધેલું
છે તે સધળું તેમને પાછું આપ ને તેમને આદરસત્કાર કરીને
વિદાય કર નહીં તો તારૂં ધન ધાન્ય રાજ્યપાદ સ્ત્રી પુત્ર
સહીત તારા કુળનો નાશ કરીશ. ॥ ૪૨ ॥

एवमाभाष्य राजानं ध्यानगम्योऽभवत्प्रभुः ॥

ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह ॥ ४३ ॥

ટીકા—એકું તે રાજાને સ્વપ્નમાં કહી શ્રી સત્યદેવ અં-
તરધ્યાન થઇ ગયા તે પછી રાજા પ્રભાતને સમયે યોતાના
પ્રધાન વિગેરે મંડળી સાથે. ॥ ૪૩ ॥

ઉપવિશ્યસભામધ્યેપ્રાહસ્વપ્રંજનંપ્રતિ ॥

વદ્ધૌમહાજનોશીઘ્રંમોચયદ્વૌવણિક્સુતૌ ॥૪૪॥

ટીકા—સભામાં સિંહાસન ઉપર બેસી સર્વ કચેરીને
સ્વપ્ન કહું તે સીપાઇયોને આજ્ઞા કરી કે બંધીખાને જે હુમ-
ણાં વાણીયાના પુત્ર કેદખાને મુક્યાછે તેમને છોડી મુકા. ૪૪
इतिराज्ञोवचःप्रत्वामोचयित्वामहाजनौ ॥

समानीयनृपस्याग्रेप्राहुस्तेविनयान्विताः ॥४५॥

ટીકા—એવી રાજાની આજ્ઞા થતાંજ સીપાઇયોએ એ
એક જણાઓને બંધીખાનેથી છોડી રાજાની સભામાં લેઇ
આવ્યા. ॥ ૪૫ ॥

आनीतौद्वौवणिकपुत्रौमुक्तौनिगडबंधनात् ॥

ततोमहाजनौनत्वाचंद्रकेतुंनृपोत्तमं ॥४६॥

ટીકા—ત્યાહાં એ એક બંધીખાનેથી કુટલા વાણીયાના
પુત્ર રાજાને પછીજ નમ્રતાથી નમસ્કાર કરે છે. ॥ ૪૬ ॥

स्मरंतौपूर्ववृत्तान्तं सोऽनुवृत्तं यविद्वलौ ॥

(૪૦)

સત્યનારાયણકથા.

રાજાવણિક્સુતૌવીક્ષ્યવચઃપ્રોવચસાદરં ॥૪૭॥

ટીકા—અને પોતાના પુર્વનો હેવાલ મનમાં લાવી લા-
યલીત થઇ કાંઈપણ બોલતા નથી એવા ધણાજ ગરીબ
વાણીયાના પુત્રોને જોઇ રાજા અંદરકેતુ ધણાજ આદરભાવથી
પ્રધાન વિગેરે મંડળીને આજ્ઞા કરે છે કે, ॥ ૪૭ ॥

દૈવાત્પ્રાપ્તમહદુખમિદાનીંનાસ્તિવૈભયં ॥

તદાનિગડસંત્યાગંક્ષૌરકર્માદિકારયત્ ॥૪૮॥

ટીકા—આ બે વાણીયાના પુત્રોએ આજસુધી કર્મના
અંતરાયે કરીને મોટું દુઃખ ભોગવ્યું હોવે પછી એમને કાં-
ઈપણ લાય નથી એવી આજ્ઞા થતાંજ પગની બેડીયા તોડી
હજામત કરાવી. ॥ ૪૮ ॥

વસ્ત્રાલંકારકંદત્વાપરિતોષ્યનૃપશ્ચતૌ ॥

પુરસ્કૃત્યવણિકપુત્રોવચસાતોષયદ્વૃશં ॥૪૯॥

ટીકા—વસ્ત્ર અને ધરેણાં વિગેરે પેહેરાવી સંતોષીત કર્યા
અને એ બેઉ જણાને પોતાની પાસે બેસાડી સાફ લા-
પણ તેમની સાથે કરી ધણાજ સંતોષ પમાડ્યો. ॥ ૪૯ ॥

પુરાનીતંતુયદ્રૂવ્યંદ્વિગુણીકૃત્યદત્તવાન્ ॥

પ્રોવાચતૌતતોરાજાગચ્છસાધોનિજાશ્રમં ॥૫૦॥

સત્યનારાયણકથા.

(૪૧)

ટીકા—અને એ બેઉનું પ્રથમ જોડણું ધન હરણ કર્યું હતું તેથી બમણું તેને આપ્યું અને ચંદ્રકેતુ રાજાને કેહવા લાગ્યો કે હું જમાઈ સાથે વાણિયા ભાઈ હવે તમે યાતાને ઘેર જાઓ. ॥ ૫૦ ॥

રાજાનંપ્રણિપત્યાહગંતવ્યંત્વત્પ્રસાદતઃ ॥૫૧॥

ટીકા—આ પ્રમાણે રાજાનો હુકમ થયા પછી તરત રાજાને સાધુ વાણિયો વંદન કરીને બોલ્યો કે હવે હું આપનાં આશીર્વાદથી મારે ઘેર જઈશ. ॥ ૫૧ ॥

इतिश्रीस्कंधपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणकथायां
तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

શ્રીસત્યનારાયણ કથા.

॥ સૂતઠવાચ ॥

यात्रांतु कृतवान्साधुमंगलायनपूर्विकां ॥

ब्राह्मणयधनंदत्वात्तदा तु नगरं ययौ ॥

ટીકા—સૂતજી કહેછે આ પ્રમાણે સાધુવાણિયાએ મંગલવારી જાત્રા કરીને રાજા પાસેથી મળેલા ધનમાંથી થોડુંક બ્રાહ્મણોને ધન વેહેલી આપીને યાતાના નગર વિશે આવવા સોઈ નિકળ્યો. ॥ ૧ ॥

કીયદૂરેગતેસાધૌસત્યનારાયણઃપ્રભુઃ ॥

જિજ્ઞાસાંકૃતવાન્સાધોકિમસ્તિતવનોસ્થિતં ।૨।

ટીકા—ધણે એક દુર સાધુવાણીયાનું વહાણ દરીયામાં જઈ એક ઠેકાણે લાંગર કરેલું એવું જોઈ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ પ્રભુને સાધુવાણીયાને તારા વાહાણમાં શું છે એ પૂછવાની ઇચ્છા થઈ. ॥ ૨ ॥

તતોમહાજનોમતૌહેલયાચપ્રહસ્યવૈ ॥

કથંપૃચ્છસિમોદંડીન્મુદ્રાંનેતુંકિમિચ્છસિ ॥૩॥

ટીકા—અને પરબ્રહ્મ ભગવાન શ્રી સત્યનારાયણ દેવ સંન્યાસી બાવાનું રૂપ લઈ જે ઠેકાણે સાધુવાણીયાએ વાહાણ લાંગર કર્યું હતું ત્યાં આવી એ બેઠો જણાને પૂછે છે કે તમારા વાહાણમાં શું છે ? એ સંન્યાસી બાવાનો પ્રશ્ન સાંભળીને આ બંધીબાનેથી હુમણાજ છુટેલા મસ્ત વાણીયાના પુત્ર એમણે એ સંન્યાસી બાવાની મસ્કરી કરીને કેહેવા લાગ્યા કે હું સંન્યાસી બાવા આપ અમારા રૂપિયા લેઈ જવા ઇચ્છા છું કે શું ॥ ૩ ॥

લતાપાત્રાદિકંચૈવવર્તતેતરણૌમમ ॥

નિષ્ઠુરંચવચ્ચઃશ્રુત્વાસત્યંભવતુતેવચ્ચઃ ॥ ૪ ॥

ટીકા—આવી રીતે પ્રથમ તેની મસ્કરી કરી કેહે છે

કે માહારા વાહાણમાં વેણા તથા પાંદડાં વિગેરે ભરેલાં છે એવું તેમનું કઠોર ભાષણ સાંભળી ભગવાન શ્રી સત્યદેવે કહ્યું કે તારું વચન સત્ય હજી. ॥ ૪ ॥

एवमुक्त्वागतःशीघ्रंदंडीतस्यसमीपतः ॥

કિયદૂરેતતોગત્વાસ્થિતઃસિંધુસમીપતઃ ॥૫॥

ટીકા—આ પ્રમાણે ભાષણ કરીને આવેલો. સંન્યાશી સાધુવાણીયાથી આગે જઈ દરિયાના કિનારેજ ઉભો રહ્યો. ॥ ૫ ॥

गतेदंडिनिसाधुश्चकृतनित्यक्रियस्तदा ॥

उत्थितस्तरणीदृष्ट्वाविस्मયंपरमंययौ ॥૬॥

ટીકા—સંન્યાશી આવો ગયો એવું જોઈને સાધુવાણિયો પોતાનું 'આવું' પિયું વિગેરે નિત્ય કૃત્ય કરી રહી જીવે છે તો વાહાણપાણી ઉપર તરવા લાગ્યું આ ચમત્કાર જોઈને સાધુવાણિયો ધણેજ વિસ્મય થયો. ॥ ૬ ॥

दृष्ट्वालतादिकंचैवमूर्च्छितोन्यपतद्भुवि ॥

लव्यसंज्ञोवणिकपुत्रस्ततश्चिंतान्विताऽभवत् । ७ ।

ટીકા—અને વાહાણમાં જીવે છે તો બધા વેણા તથા પાંદડાં જોયાં તે જોઈને એકદમ શોકથી લોચનઉપર પડ્યા તે તે પછી ધણીકવારે શુદ્ધી ઉપર આવ્યો અને ચિંતા કરવા લાગ્યો. ॥ ૭ ॥

તદાતુદુહિતુઃકાંતોવચનંચેદમબ્રવીત્ ॥

કિમર્થંક્રિયતેશોકઃશાપોદત્તશ્ર્વદંડિના ॥૮॥

ટીકા—એટલામાં તેનો જમાધ તેને એવું બોલ્યો કે તમે શા માટે રિકર કરો છો તમોને હમણાજ આવેલા સન્યાસી સાધુએ શ્રાપ આપ્યો તેથી કરીને એવું થયું ॥૮॥

શંક્યતેતેનસર્વેહિકર્તુંચાત્રનસંશયઃ ॥

અતસ્તચ્છળંયામોવાંચ્છિતાર્થોભવિષ્યતિ ॥૯॥

ટીકા—અને તેના બોલવાથી આ પ્રમાણે થશે એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી એ માટે આપણે તેમને શરણે જઈએ એટલે આપણું ધારણું કામ સિદ્ધ થશે. ॥ ૯ ॥

જામાતુર્વચનંશ્રુત્વાતત્સકાશંગતસ્તદા ॥

દ્વષ્ટ્વચદંડિનંભક્ત્યાનત્વાપ્રોવાચસાદરં ॥૧૦॥

ટીકા—એવું જમાધનું બોલવું સાંભળીને સાધુવાણીયો એ સન્યાસી જ્યાં હતો ત્યાં તેના પાસે જઈને સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કરીને ભક્તિ પૂર્વક આદરસત્કારથી બોલે છે કે ॥ ૧૦ ॥

ક્ષમસ્વચાપરાધંમેયદુત્કતવસન્નિધૌ ॥

एवंपुनःपुनर्नत्वामहाशोकाकुलोऽभवत् । ११ ।

ટીકા—હે યતિશ્વર મહારાજ મારા અપરાધની ક્ષમા કરો એવું વારેધડીએ કેહે છે ને કેહે છે કે જે હું આપની પાસે બોલ્યો તેની ક્ષમા કરો એવું બોલી ધણા શોકથી આકુળ વ્યાકુળ થયો. ॥૧૧ ॥

પ્રોવાચવચનંદંડીવિલપંતંવિલોક્યચ ॥

મરોદીઃ શ્રુણુમદ્વાક્યંમમપુજાબહિર્મુખઃ । ૧૨ ।

ટીકા—એવું જોઇને તે યતિશ્વર સંન્યાસી કેહે છે અરે હે વાણીયા તું રો માં તું મારી પુજથી બહિર્મુખ થયો. ૧૨

મમાજ્ઞેયાચદુર્બુદ્ધેલબ્ધદુઃખંમુહુર્મુહુઃ ॥

તચ્છ્રુત્વાભગવદ્વાક્યંસ્તુતિકર્તુંસમુદ્યતઃ । ૧૩ ।

ટીકા—અને હે દુષ્ટ બુદ્ધીવાળા તને મારી આજ્ઞાથી-જ ધણાં દુઃખો ભોગવવાં પડ્યાં એવું પરબ્રહ્મ ભગવાનનું વાક્ય સાંભળીને સાધુવાણિયો શ્રી સત્યદેવની વિનંતી કરવા લાગ્યો. ॥ ૧૩ ॥

॥ સાધુરુવાચ ॥

ત્વાન્માયામોહિતાઃસર્વેબ્રહ્માદ્યાસ્ત્રિદિવૌકસઃ ॥

નજાનંતિગુણાનૂરૂપંતવાશ્ચર્યમિદંપ્રભો । ૧૪ ।

ટીકા—સાધુવાણીયો કેહે છે હે દેવ આપની માયાથી બ્રહ્માદિ સર્વ દેવ મોહીત થયા છે અને એ દેવ છતાં

(૪૬)

સત્યનારાયણકથા.

પણ હે પ્રભુ આપના રૂપ ગુણ આદી વૈભવ જાણતા નથી
એ મોટું આશ્ચર્ય જેવું છે. ॥ ૧૪ ॥

મૂઢોઽહંત્વાંકથંજાનેમોહિતસ્તવમાયયા ॥

પ્રસીદ્ધપૂજયિષ્યામિયથાવિભવવિસ્તરૈઃ । ૧૫ ।

ટીકા—હું તો એક પામર માણસ અને તારું મારું
આ માયા જાણનારો છું આપને ક્યાંથી જાણું એવો હું
અજ્ઞાન તે મારે મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ, પછી હું આ-
પની મારી સંપત્તિની વડાઇ પ્રમાણે વિધી વિધાનથી પુજા
કરીશ. ॥ ૧૫ ॥

પુરાવિત્તંચતત્સર્વત્રાહિમાંશરણાગતં ॥

શ્રુત્વાભક્તિયુતંવાક્યંપરિતુષ્ટોજનાર્દનઃ । ૧૬ ।

ટીકા—હું મારા વાહાણમાં ધન વિગેરે છતાં કપટ
ભાવથી ખોટું બોલ્યો એ મારે હે ઇશ્વર તેથકી મારૂં રક્ષણ
કરનાર આપ સમર્થ છો એવું ભક્તિભાવનું સાધુવાણીયાનું
વચન સાંભળીને ભગવાન શ્રી સત્યદેવ સંતોષ પામ્યા અને
એ સાધુવાણીયાને તેને મનવાંચ્છિત રૂળ આપી ભગવાન
અંતરધ્યાન થયા. ॥ ૧૬ ॥

વરંચવાંછિતંદત્વાંતત્રૈવાંતરદધેહરિઃ ॥

તતોનાવંસમારુહ્યદૃષ્ટ્વાવિત્તપ્રપૂરિતાં ॥ ૧૭ ॥

ટીકા—એટલામાં સાધુવાણીયો જીવે છે તો પોતાનું
વાહાણુ પ્રથમ પ્રમાણે ધનથી ભરેલું છે. ॥ ૧૭ ॥

કૃપયાસત્યદેવસ્યસફલંવાંછિતંમમ ॥

इत्युत्कास्वनैःसार्द्धपूजांकृत्वायथाविधि ॥ ૧૮ ॥

ટીકા—આવું આશ્ચર્ય જોતાંજ સાધુવાણીયો કહે છે શ્રી
સત્યદેવના પ્રસાદથી મારૂ ઇચ્છિત પુર્ણ થયું એવું બોલી
ત્યાં જે તેના સગાવાહલા હતા તે સાથે યથાવીધિ શ્રી સ-
ત્યદેવનું પુજન કર્યું. ॥ ૧૮ ॥

हर्षेणचाभवत्पूर्णःसत्यदेवप्रसादतः ॥

नावंसंयोज्ययत्नेनस्यदेशगमनंकृतम् ॥ ૧૯ ॥

ટીકા—તે જહીં એ સાધુવાણીયો સત્યદેવની કૃપાથી
સુખી થયો અને વાહાણુ તૈયાર કરાવી પોતાને દેશ જવા
સાડે નીકળ્યો. ॥ ૧૯ ॥

साधुर्जामातरंप्राहपश्यरत्नपुरीमम ॥

दूतंचप्रेषयामासनिजवित्तस्यरक्षकं ॥ ૨૦ ॥

ટીકા—વાહાણુમાં બેઠેલા જમાધને સસરો કહેછે કે હું
જમાધરાજ મારી રત્નસારપુરી નગરી દેખાયછે તે જીવો
એવું કહીને પોતાના ધનનું રક્ષણ કરનાર સિંપાધયોમાંથી
એક સિંપાધને પોતાને ઘેર પોતે આવ્યાનું વર્તમાન કહેવા

(૪૮)

સત્યનારાયણકથા.

સાઙ્ મોકદ્યો, ॥ ૨૦ ॥

દૂતોઽસૌનગરંગત્વાસાધુભાર્યાવિલોક્યચ ॥

પ્રોવાચવાંચ્છિતંવાક્યંનત્વાબદ્ધાંજલિસ્તદા ૨૧

ટીકા—એ વાહાણમાંથી ઉતરેલા સિપાઇએ રત્નસાર-
પુરી નગરમાં જઇ સાધુવાણીયાને ઘેર સાધુવાણીયાની સ્ત્રીને
જોઇને તેની આગળ હાથ જોડ્યા તે વખતે તે સ્ત્રી યોતાના
સ્વામી તથા જમાઇ આવવાની ઇચ્છા કરતી હતી ॥ ૨૧ ॥

નિકટેનગરસ્યૈવજામાત્રાસહિતોવણિક ॥

આગતોબંધુવર્ગૈશ્ચવિત્તૈશ્ચબહુભિર્યુતઃ ॥ ૨૨ ॥

ટીકા—તેજ એ સિપાઇએ કહ્યું કે આપના સ્વામી
આપના નગરની સમીપમાં જમાઇ તથા અંધુ વર્ગ સાથે
ઘણું ધન કમાઇને આવ્યા છે. ॥ ૨૨ ॥

શ્રુત્વાદૂતમુખાદ્વાક્યંમહાહર્ષવતીસતી ॥

સત્યપૂજાંતતઃકૃત્વાપ્રોવાચતનુજાંપ્રતી ॥ ૨૩ ॥

ટીકા—એ સિપાઇના મોનું બોલવું સાંભળીને એ સ-
તી વાણીયાની સ્ત્રી ઘણીજ હર્ષમાન થઇ અને શ્રી સત્યદે-
વનું તેજ વખતે પુજન કરીને યોતાની કન્યાને કેહેવા લામી.

વ્રજામિશીઘ્રમાગચ્છસાધુસંદર્શનાયચ ॥

વ્રજામિશીઘ્રમાગચ્છસાધુસંદર્શનાયચ ॥

इतिमातृवचःश्रुत्वाव्रतंकृत्वासमाप्यच ॥ ૨૪ ॥

ટીકા—કે હે માહારી વાહાણી કન્યા હું સ્વામીના દર્શન માટે પ્રથમ જાઉં છું તારા આપનું દર્શન કરવા આવ એવું માનું વચન સાંભળીને કલાવતી કન્યાએ શ્રી સત્યનારાયણના વ્રતની સમાપ્તી કરી ॥ ૨૪ ॥

प्रसादंचपरित्यज्यगतासापिपतिंप्रति ॥

तेनरुष्टःसत्यदेवोभर्तारंतरणींतथा ॥ ૨૫ ॥

ટીકા—અને પ્રસાદ લીધા વગર પોતાના સ્વામિનું દર્શન કરવા તત્પર થઈને તરત ગઈ તે અપમાને કરીને શ્રી સત્યદેવ તેના ઉપર ક્રોધાયમાન થયા અને તેના સ્વામિ જે વાહાણમાં હતો તેમાંજ બધું ધન હતું તેજ વાહાણ જમાઈ ધન સાથે. ॥ ૨૫ ॥

संहृत्यचधनैःसर्द्धजलेतस्यावमज्जयन् ॥

ततःकलावतीकन्यानविलोक्यनिजंपतिं ॥ ૨૬ ॥

ટીકા—દરીઆમાં અદ્રશ્ય થઈ ગયું તે પછી ઘણીજ જલદીથી આ પેઠી કલાવતી કન્યાએ પોતાના સ્વામિને દિઠો નહી. ॥ ૨૬ ॥

शोकेनमहतातत्ररुदतीचापतद्भुवि ॥

दृष्ट्वातथाविधानावंकन्यांचबहुदुःखितां ॥ ૨૭ ॥

(૬૦)

સત્યનારાયણકથા,

દીકા—તે ઉપરથી તેને એટલું તો દુઃખ અને શોક થયો કે જેમ પવનથી ફળનું ઝાડ એકદમ ભોંય ઉપર પડે છે તેમ એ એકાએક રોતીરોતી ભોંય ઉપર પડી આ પ્રમાણે વાહાણના તથા કન્યાના હેવાલ જોષ. ॥ ૨૭ ॥

भीतेनमनसासाधुःकिमाश्चर्यमिदंभवेत् ॥

चिंत्यमानाश्चतेसर्वेवभूवृस्तारिवाहकाः ॥ २८ ॥

દીકા—ગભરાઈ ગયેલા મનનો સાધુવાણીયો કેહે છે કે આ શું આશ્ચર્ય છે તેમ વાહાણવાળા પણ ગભરાઈ ગયા. ॥ ૨૮ ॥

ततोलीलावतीकन्यादंष्ट्रासाविह्वलाभवत् ॥

विललापातिदुःखेनभर्तारिंचेदमब्रवीत् ॥ २९ ॥

દીકા—પછી લીલાવતી પોતાની કન્યા ભયભીત થયેલી જોષ દુઃખથી ધણેજ વિલાપ કરી પોતાના સ્વામિને કેહે છે. ॥ ૨૯ ॥

इदानींनौकयासार्द्धकथंसोऽभूदलक्षितः ॥

नजानेकस्यदेवस्यहेलयाचैवसाहृता ॥ ३० ॥

દીકા—જોતાં જોતાંમાં વાહાણમાં આપણે જમાઈ વાહાણ સાથે અદ્રશ્ય થઈ ગયો એતો કાંઈપણ કારણ છે અથવા કોઈ દેવનો અપરાધ થવાથી એ દેવે એ વાહાણ હરણરૂપે અદ્રશ્ય કર્યું નહીં હોય. ॥ ૩૦ ॥

સત્યદેવસ્યમાહત્મ્યંજ્ઞાતુંવાકેનશક્યતે ॥

इत्युक्त्वाविललापैवततश्चस्वजनैःसह ॥३१॥

ટીકા—અથવા શ્રી સત્યદેવનું માહાત્મ જાણવાને કોણ શક્તિમાન છે એવું કહીને ધણા લોકો મળીને ધણા શોક કરી રડવા લાગી. ॥ ૩૧ ॥

ततोलीलावतीकन्यांक્રोडेकृत्वारुरोदह ॥

ततःकलावतीकन्यानष्टेस्वामिनिदुःखिता ।३२।

ટીકા—અને પછી પોતાની કન્યા કલાવતીને બોળે બેસાડી ધણા વખત સુધી દુઃખથી રડવા લાગી તે બોધ કલાવતીએ પોતાનો સ્વામી મરી ગયો છે એવું ધારીને. ॥૩૨॥

गृहीत्वापादुकांतस्याऽनुगंतुंचमनोदधे ॥ कन्या
याश्चरितं दृष्ट्वासभार्यःसज्जनोवणिक् ॥ ३३ ॥

ટીકા—પોતાના સ્વામિની પાદુકાઓ લેઈ તે સાથે પોતે સતી થવાને તૈયાર થઈ. એ કન્યા કલાવતી પોતાના સ્વામિની પાદુકાઓ સાથે બળી મરવાનો નિશ્ચય બોધ સ્ત્રી સાથે સાધુવાણીયો. ॥ ૩૩ ॥

अतिशोकेनसंतप्तश्चितयामासधमवित् ॥

हृतंवासत्यदेवेनभ्रांतोहंसत्यमायया ॥३४॥

ટીકા—ધણા શોકથી ત્રાસ પામેલો એવો ધર્મ વિદ્યા-

(૬૨)

સત્યનારાયણકથા.

રથી ચિત્તા કરીને બોલેછે શું ? શ્રી સત્યદેવે તો એવું 'હ-
રણ કર્યું નહીં હોય અને તેમનાં માયાધકી મોહિત થઇને
તો પ્રત હું જાણતો નથી. ॥ ૩૮ ॥

સત્યપૂજાંકરિષ્યામિયથાવિભવવિસ્તરેઃ ॥

इतिसर्वान्समाहूयकथयित्वामनोरथं ॥ ૩૯ ॥

ટીકા—તો આ કામને વાસ્તે ઘણું જ ધન ખર્ચીને
એ શ્રી સત્યદેવનું પ્રત કરીશ એવું બધા જાણુને પાસે બો-
લાવી પોતાના મનોરથ કહ્યો ॥ ૩૯ ॥

नत्वाचदंडवद्रूमौसत्यदेवंपुनःपुनः ॥

ततस्तुष्टःसत्यदेवोदीनानांपरिपालकः ॥ ૪૦ ॥

ટીકા—અને શ્રી સત્યદેવને વારંવાર દંડ જેવા નમ-
સ્કાર કરવા લાગ્યો એવો એ સાધુવાળિયો અનન્યભાવથી
શ્રીસત્યદેવને શરણે ગયો તેથી શ્રીસત્યદેવ જે દીન જનોને
પાળવાને સમશેર દેવનારા તે સંતુષ્ટ થયા. ॥ ૪૦ ॥

जगादवचनंचैनंकृपयाभक्तवत्सलः ॥

त्यक्त्वाप्रसादंतेकन्यापतिद्रसष्टुसमागता । ૪૧ ॥

ટીકા—આકાશમાંથી આકાશ વાણીથી સાધુવાળિયાને
ભક્તવત્સલ ભગવાન કૃપાથી કેહેવા લાગ્યા કે અરે એ સા-
ધુવાળિયા તારી કન્યા માફ પુજન કરીને પ્રસાદ બાંધા વ-
ધાર પોતાના દેવામીના મોહથી ઉતાવળી થતી આવી. ૩૭

અતોઽદૃષ્ટોઽભવત્તસ્યાઃકન્યકયાઃપતિધ્રુવસ ॥

ગૃહંગત્વાપ્રસાદંચભુક્તવાસયાતિચેત્પુનઃ ॥૩૮॥

ટીકા—આ કાન્હીથી તેના સ્વામિ આ સમુદ્રમાં અદ-
શ્ય થયો છે એમાં કાંઈ સંદેહ નથી તે માટે જો એ ઘેર
જઈ પ્રસાદ ખાઈ પાછી આવશે. ॥ ૩૮ ॥

લબ્ધમર્ત્રીસુતાસાધોભવિષ્યતિનસંશયઃ ॥

કન્યકાતાદૃશંવાક્યંશ્રુત્વાગગનમંડલાત્ ॥૩૯॥

ટીકા—તો આ તારો કન્યા તેના સ્વામિને જોશે એમાં
લગારે પણ તું સંદેહ માનીશ નહીં. ॥ ૩૯ ॥

ક્ષિપ્રંતદાગૃહંગત્વાપ્રસાદંચબુભોજસા ॥

સાપશ્ચાત્પુનરાગત્યદદર્શસજનંપતિં ॥૪૦॥

ટીકા—એવા અશરીર આકાશમાંના વાક્યો સાંભળતાં
વારજ કલાવતી જલદીથી પોતાને ઘેર જઈ પ્રસાદ ખાઈ
પાછી પોતાને ઠેકાણે આવીને જીવે છે તો તેજ વખતે સ્વ-
જન અને પોતાનો સ્વામિ તેની નજરે પડ્યો. ॥ ૪૦ ॥

તતઃકલાવતીકન્યાજગાદપિતરંપ્રતિ ॥

ઈદાનીંચગૃહંયાહિવિલંબકુરુષેકથં ॥૪૧॥

ટીકા—તે પછી એ કલાવતી કન્યા પોતાના બાપને
કેહું છે કે હું તારા હવે જલદી આપણે ઘેર પધારેલામાટે
વિલંબ કરે. ॥ ૪૧ ॥

(૫૪)

સત્યનારાયણકથા.

તદ્દૃષ્ટ્વાકન્યકાવાક્યંસંતુષ્ટોઽમુદ્વણિકસુતઃ ॥

પૂજનંસત્યદેવસ્યકૃત્વાવિધિવિધાનતઃ ॥૪૨॥

ટીકા—એવું કન્યાનું મધુર ભાષણ સાંભળીને સાધુવાણિયો આનંદ પામ્યો અને પછી વિધીવિધાનથી શ્રીસત્યદેવનું પુજન કર્યું ॥ ૪૨ ॥

ધનૈર્બધુગુણૈઃસાર્દ્ધંજગામનિજમંદિરં ॥

પૌર્ણમાંસ્યાંચસંક્રાંતૌકૃતવાન્સત્યંપૂજનં ॥૪૩॥

ટીકા—અને ધણું ધન્ય અને પોતાના સમાવાહાલા ઇષ્ટ મિત્ર સાથે પોતાને ઘેર આગ્યો અને તે પછી દરેક પુનમે સૂર્ય સંક્રાંતિને દિવસે શ્રી સત્યદેવનું પુજન કરેલો. ૪૩

इहलोकसुखंभुक्त्वाचांतेसत्यपुरंययौ ॥૪૪॥

ટીકા—તે થઈ એ સાધુવાણિયો આ મનુષ્ય લોકમાંનાં સર્વ સુખ ભોગવી અને મરણ પછી શ્રી સત્યપુરને વિશે ગયો. ॥ ૪૪ ॥

इतिश्रीस्कंधपुराणेरेवाखंडेसत्यनारायणकथायां
चतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

શ્રીસત્યનારાયણ કથા.

॥ સૂતઠવાચ ॥

अथान्यच्चप्रवक्ष्यामिश्रुणुध्वंमुनिसत्तमाः ॥

આસીતુંગધ્વજોરાજાપ્રજાપાલનતત્પરઃ ॥ ૧ ॥

ટીકા—સુંતળ કેહેછે હે મુનિશ્રેષ્ઠશ્રી સત્યદેવ વિશે એથી પણ બીજે એક ઇતિહાસ કહુંછું તે સાંભળો પુર્વે અંગધ્વજ નામનો રાજા પ્રજાનું પાલણ કરવાને તત્પર એવો હતો. ॥ ૧ ॥

પ્રસાદંસત્યદેવસ્યત્યક્તવાદુઃસ્વમવાપસ ॥

एकदासवनंगत्वाहत्वाबहुविधान्पशून् ॥ २ ॥

ટીકા—એ રાજાએ શ્રી સત્યદેવનો પ્રસાદ છાંડ્યો આ દાપથી ઘણાજ દુઃખ પામ્યા તે એવું કે એક દિવસે તે રાજા હરણનો શિકાર કરવા વનમાં જઈ ઘણા પશુને મારી. ૨

आगत्यवटमूलंचदृष्ट्वासत्यनाहावणस्यपूजनं ॥

गोपाःकुर्वतिसंतुष्टाभक्तियुक्ताःसर्वांधवाः ॥ ३ ॥

ટીકા—એક વડના ઝાડના થડ નજીક આવ્યો અને શ્રી સત્યદેવનું પુજન થતું તેણે જોયું એ પુજન ગોપગણ એટલે ગોવાળીયા સરવે પોતાના ભાઈબંધો સાથે ભક્તિથી કરતા હતા. ॥ ૩ ॥

राजदृष्ट्वातुदर्पेणनगत्वातनंनामसः ॥

ततो गोपगणाः सर्वे प्रसादं नृपसन्निधौ ॥ ४ ॥

ટીકા—તે જોઈને પણ રાજા તેમની પાસે ગયો નહીં તેમ દુરથી પણ તેણે નમ્રતાથી નમસ્કાર કર્યો નહીં તોપણ

(૫૬)

સત્યનારાયણકથા.

એ ગોપગણે એ પુજન કર્યા પછી પ્રસાદ રાજની પાસે મુકી. ૪

સંસ્થાપ્યપુનરાગત્યભુક્તવાસર્વેયથેપ્સિતં ॥

તતઃપ્રસાદંસંત્યજ્યરાજાદુઃસ્વમવાપસઃ ॥૫॥

ટીકા—ખદા પાછા આવ્યા અને પ્રસાદ ખાધ પરમ-
આનંદમાં રહ્યાં. આણીગમ રાજાએ એ પ્રસાદ ન લેતાં
ત્યાંજ રહેવા દીધો એ કારણથી એ ઘણું જ દુઃખ પામ્યો. ૫

તસ્યપુત્રશતંનષ્ટંધનધાન્યાદિકંચયત્ ॥

સત્યદેવેનતત્સર્વેનાશિતંમમનિશ્ચિતં ॥૬॥

ટીકા—તેના સો પુત્ર મરી ગયા ધન્યધાન્ય ઇત્યાદિ જે
કાંઈ હુતું તે ખધું જતું રહ્યું ત્યારે તે રાજાને મનમાં વિચાર
ઉત્પન્ન થયો કે મારૂં આ સર્વ શ્રી સત્યદેવેજ નિશ્ચય હુલ્લુ
કર્યું છે. ॥ ૬ ॥

અતસ્તત્તૈવગચ્છામિયત્રદેવસ્યપૂજનં ॥

મનસાતુવિનિશ્ચિત્યયયૌગોપાલસન્નિધૌ ॥ ૭ ॥

ટીકા—એ મારે હવે જ્યાં શ્રી સત્યદેવનું પુજન હશે
ત્યાંજ હું જઈશ એવું મનમાં લાવીને રાજા ગોપગણ પા-
સે આવ્યો. ॥ ૭ ॥

તતોઽસૌસત્યદેવસ્યપૂજાંગોપગણૈઃસહ ॥

ભક્તિશ્રદ્ધાન્વિતોભૂત્વાચકારવિધિનાનૃપઃ ॥૮॥

ટીકા—અને ભક્તિથી એ ગોપગણ સાથે શ્રી સત્યદેવનું પુજન કરવા લાગ્યો. ॥ ૮ ॥

સત્યદેવપ્રસાદેનધનપુત્રાન્વિતોઽભવત્ ॥

इहलोकेसुखंभुक्त्वाचातेसत्यपुरंययौ ॥૯॥

ટીકા—તે પછી શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદથી એ રાજા ધન તથા પુત્રવાન થયો અને આ મનુષ્ય લોકમાંના સર્વે સુખ લોગવીને અતે સત્યપુરને વિશે ગયો. ॥ ૯ ॥

यद्ददंकुरुतेसत्यव्रतंपरमदुर्लभं ॥

शृणोतिचકथांपुण्यांभक्तियुक्तःफलप्रदां ॥૧૦॥

ટીકા—આવું આ ધણું દુર્લભ શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત જે કોઈ સ્વીકારે છે અથવા જે કોઈ ભક્તિપુર્વક પુણ્ય અને ફળ આપનાર આવી આ શ્રી સત્યનારાયણની કથા સાંભળે છે. ॥ ૧૦ ॥

धनधान्यादिकंतस्यभवेत्सत्यप्रसादतः ॥

दरिद्रोलभतेवित्तंबद्धोमुच्येतबंधनात् ॥૧૧॥

ટીકા—તેને ભગવાન શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદથી ધનધાન્ય વિગેરે સંપત્તી પ્રાપ્ત થાય છે દરિદ્રી હોય તેને ધનલાભ થાય છે બંદીખાતે પડ્યો હોય તો તેથી મુક્ત થાય છે. ૧૧

भीतोभयात्प्रमुच्येतसत्यमेवનसंशयः ॥

ईप्सितंचफलंभुक्त्वाचांतेसत्यपुरं व्रजेत् ॥ १२ ॥

ટીકા—જેને ભય પ્રાપ્ત થયું હોય તો તે ભયથી મુક્ત થાય આ સત્ય છે એમાં કાંઈ પણ સંદેહ નથી શ્રી સત્યદેવનું વ્રત કરનારો માણસ આ લોકને વિશે સર્વે મુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુર એટલે વૈકુંઠને વિશે જાયછે. ૧૨

इतिवः कथितं विप्राः सत्यनारायणव्रतं ॥

यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥ १३ ॥

ટીકા—સુતજી કહેછે હું શૌનકઆદી રૂષીઓ આ પ્રમાણે આપને શ્રી સત્યનારાયણ વ્રત કહ્યું તે વ્રત કર્યાથી માણસ સર્વ દુઃખથી મુક્ત થાયછે. ॥ ૧૩ ॥

विशेषतः कलियुगे सत्यपूजाफलप्रदा ॥

केचित्कालं वदिष्यंति सत्यमीशं तमेव च ॥ १४ ॥

ટીકા—તેમાં મુખ્યત્વે કરીને આ ચોર કલિયુગમાં દ્વંષ આપનારી આ શ્રી સત્યદેવની પુજાજ સમર્થ છે કેટલાં એક દિવસ સુધી આ સત્યનારાયણને (સત્યઘશ) એવું કહે છે. ॥ ૧૪ ॥

सत्यनारायणं केचित्सत्यदेवं तथापरे ॥

नानारूपधरो भूत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदः ॥ १५ ॥

ટીકા—કોઈ સત્યનારાયણ કોઈ સત્યદેવ એવું તેને કહે છે પણ એ ભગવાન અંતેક રૂપ ધારણ કરીને સર્વ જીવમાત્ર

ના ઇચ્છિતફળ આપનારા ॥ ૧૫ ॥

ભવિષ્યતિકલૌસત્યવ્રતંરૂપીસનાતન ॥

યદ્દંપઠતેનિત્યંગૃણોતિમુનિસત્તમાઃ ॥૧૬॥

ટીકા—ને કલિયુગને વિશે તો સનાતનએટલે ચિરકાળ
વૃતરૂપી એવો થશે આ સત્યનારાયણ વ્રતકથાનો જે કોઈ
નિત્ય પાઠ અગર શ્રવણ કરે તો તેને સુતજી કેહેછે હૈશે
નક આદી મુનીઓ શ્રી સત્યદેવના પ્રસાદથી સર્વ પાપો જતાં
રહે છે. ॥ ૧૬ ॥

સત્યંનશ્યંતિપાગાનિસત્યદેવપ્રસાદતઃ ॥

इति श्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेश्रीसत्यनारायणव्रत
कथायांपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

श्रीसत्यनारायणार्पणमस्तु ॥ शुभंभवतु ॥

માનવધર્મશાસ્ત્ર.

दानधर्मं निषेवेत नित्यमैष्टिकपौर्तिकम् ॥

परितुष्टेन भावेन पात्रमासाद्य शक्तिः । २२७ ।

ટીકા—પાત્ર વસ્તુ અથવા પાત્ર પુરૂષ મળી આવે તો
ચૂહરથી ખરા ભાવથી અને યથાશક્તિએ દાન, ધર્મ સહી

(૬૦)

સત્યનારાયણકથા.

કર્યાં એટલે યજ્ઞ, યજ્ઞાદિ તથા કુવા, તળાવ ખોદાવવામાં
ખરચ કરવો. ॥ ૨૨૭ ॥

યત્કિંચિદપિ દાતવ્યં યાચિતેનાનસૂચયા ॥

ઉત્પત્સ્યતે હિ તત્પાત્રં યત્તારયતિ સર્વતઃ ૨૨૮

ટીકા—માગવા આવનાર કોઈ આવ્યો તો તેને તર-
છોડ્યા વિના યથાશક્તિએ યત્કિંચિત્ પણુ આપવું કેમકે
એવી રીતે નિત્ય આપતાં કોઈ સમયમાં એવો પાત્ર પુરૂષ
પણુ આવી જશે કે જે દાતારને સર્વ પાપમાંથી તારશે.
॥ ૨૨૮ ॥

વારિદસ્તૃપ્તિમાપ્નોતિ સુખમક્ષય્યમન્નદઃ ॥

તિલપ્રદઃપ્રજામિષ્ટાં દીપદશ્ચક્ષુરુત્તમમ્ ॥૨૨૯॥

ટીકા—પરવ બેસાડનાર (પારડી આંતરડી હાર્યાથી)
પોતાની આંતરડી હારે છે, અન્નદાતા અત્યંત સુખ પામે છે,
તણવું દાન કરનાર ધણુ પ્રજા પામે છે; દીપદાન કરનારને
આંખે ઉત્તમ તેજ આવેછે. ॥ ૨૨૯ ॥

ભૂમિદો ભૂમિમાપ્નોતિ દીર્ઘમાયુર્હિરણ્યદઃ ॥

ગૃહદોઽગ્રયાણિ વેદમાનિ રૂપ્યદો રૂપમુત્તમમ્

ભૂમિદાન કરનારને ભૂમિ મળે છે. મુવર્ણ દાન કર-
નારને સાંખ્યો આવરદા, ધરવું દાન કરનારને મોહોયં એ-

હોતાં મંદિર, મેહોલ મળે છે; અને રૂપાદાન કરનારને ઉત્તમ રૂપ મળે છે. ॥ ૨૩૦ ॥

વાસોદશ્ચન્દ્રસાલોક્યમશ્વિદઃ ॥

અનદુહઃશ્રિયં પુષ્ટાં ગોદો બ્રધ્નસ્ય વિષ્ટપમ્ ૨૩૧.

ટીકા—વસ્ત્રદાતા ચંદ્રના સરખા સ્થાનને પામે છે; ઘોડાનું દાન કરનાર અશ્વિની કુમારના સરખી સંપત્તિને પામે છે; બળદનું દાન કરનારને પુષ્કળ ધન મળે છે; અને ગાયનું દાન કરનાર સુર્યલોકને પામે છે. ॥ ૨૩૧ ॥

યાનશ્યાપ્રદો ભાર્યામૈશ્વર્યમમયપ્રદઃ ॥

ધાન્યદઃશાશ્વતં સૌર્ય્યં બ્રહ્મદો બ્રહ્મસાર્ષ્ટિતામ્

ટીકા—રથ તથા શય્યા દેનાર રૂડી ભારજી પામે છે; અભય આપનારને ઐશ્વર્ય મળે છે; ધાન્ય દેનારને નિરંતર સુખ મળે છે; વિદ્યાનું દાન આપનાર બ્રહ્મદેવની સાથે એકત્ર થઈ જાય છે. ॥ ૨૩૨ ॥

સર્વેષામેવ દાનાનાં બ્રહ્મદાનં વિશિષ્યતે ॥

વાર્યન્નગોમહીવાસસ્તિલકાઞ્ચનસર્પિષામ્ ૨૩૩

ટીકા—જળ, અન્ન, ગાય, જીભિ, વસ્ત્ર, તલ, સોનું, ખી એ સર્વ દાન કરતાં વિદ્યાદાન આપ્યાનું મોહોડું પુણ્ય છે. ॥ ૨૩૩ ॥

યેન યેન તુ ભાષેન વ્યવહાનં પ્રયચ્છતિ ॥

તત્તત્તેનૈવ ભવિન પ્રાપ્નોતિ પ્રતિપૂજિતઃ ।૨૩૪।

ટીકા—જેવા જેવા ભાવથી જે જે વસ્તુનું દાન કરે છે તે તે વસ્તુ તેવા ભાવથી બીજાજન્મમાં દાતાને મળે છે. ૨૩૪

યોઽર્ચિતં પ્રતિગૃહ્ણાતિ દદાત્યર્ચિતમેવચ ॥

તાવુભૌ ગચ્છતઃસ્વર્ગં નરકં તુ વિપર્યયે ।૨૩૫।

ટીકા—દાતાર સારા ભાવથી તથા માનપૂર્વક દાન આપે અને લેનાર પણ માનપૂર્વક લે તો બંને જણને સ્વર્ગપ્રાપ્તિ થાય છે. પણ તેથી ઉલટી રીતે ચાલે તો ફળ એક બાબુએ રહેતાં તેઓ નરકમાં જાય છે. ॥ ૨૩૫ ॥

ન વિસ્મયેત તપસા વદેદિપ્ત્વા ચ નાનૃતમ્ ॥

નાર્તોઽપ્યપવદેદ્વિપ્રાન્ન દત્વાપરિકીર્તયેત્ ૨૩૬

ટીકા—તપ કરીને ગર્વ કરવો નહિ; યજ્ઞ કરીને જીકું બોલવું નહિ; ખીડામાં હોય તો પણ શુદ્ધસ્થે આહ્મણનું અપમાન કરવું નહિ, અને દાન આપીને તે કહી સંભળાવવું નહિ એટલે તેની કીર્તિ કરાવવી નહિ. ॥ ૨૩૬ ॥

યજ્ઞોઽનૃતેન ક્ષરતિ તપઃ ક્ષરતિ વિસ્મયાત્ ॥

આયુર્વિપ્રાપવાદેન દાનં ચ પરિકીર્તનાત્ ।૨૩૭।

ટીકા—જીકું બોલવાથી યજ્ઞનું ફળ જતું રહે છે; મર્વથી તપ ઘોવાય જાય છે; આહ્મણનું અપમાન કર્યાથી આવરદા ઘટે છે; અને દાનની કુલાશ મારવાથી દાનનું પુણ્ય જતું રહે છે. ૨૩૭

॥ अथ नर्मदाष्टक प्रारंभः ॥

—०३—

श्रीगणेशायनमः ॥ सविंदुसिंधुसुस्खलतरंगभंग-
रंजितं द्विषत्सु पापजातजातकारिवारिसंयुतम् ॥
कृतांतदूतकालमूतभीतिहारिवर्मदे त्वदीयपाद-
पंकजं नमामि देवी नर्मदे ॥ १ ॥ त्वदंबुलीनदीन-
मी नदिव्यसंप्रदायकं कलौमलौघभारहारि सर्व-
तीर्थनायकम् ॥ सुमच्छकच्छनक्रचक्रचक्रवाकश
मदे त्वदीयपादपंकजं नमामि देवि नर्मदे ॥ २ ॥
महागंभीरनीरपूरपापधूतभूतलं ध्वनत्समस्तपा-
तकारि दारितापदाचलम् ॥ जगल्लये महाभयेमृ-
कंडुसुनुहर्म्यदे त्वदीयपादपं ० ॥ ३ ॥ गतं तदैव मे
भयं त्वदंबुविक्षितं यदा मृकंडुसुनुशौनकासुरारि
सेवि सर्वदा ॥ पुनर्भवाब्धिजन्मजं भवाब्धिदुःख
वर्मदे त्वदीयपादपं ॥ ४ ॥ अलक्षलक्षकिन्नरामरा
सुरादिपूजितं सुलक्षनीरतीरधीरपक्षिलक्षकूजित

म् ॥ वशिष्ठशिष्टपिप्पलादिकर्दमादिशर्मदे त्वदी-
यपाद ॥ ५ ॥ सनत्कुमारनाचिकेतकश्यपालिपद्म-
दैर्घृतं स्वकीयमानसेषु नारदादिपटपदैः ॥ रवीं-
दुरन्तिदेवदेवराजकर्मशर्मदे त्वदीयपाद ॥ ६ ॥
अलक्षलक्षलक्षपापलक्षसारसायुधं ततस्तुजीव-
जंतुतंतुभूक्तिमुक्तिदायकम् ॥ विरिंचिविष्णुशंक-
रस्वकीयधामवर्मदे त्वदीयपाद ॥ ७ ॥ अहो मृतं
स्वनं सृतं महेशकेशजातटेकिरातमुतवाडवेषुषं
डिते शठे नटे ॥ दुरंतपापतापहारि सर्वजंतुश-
र्मदे त्वदीयपाद ॥ ८ ॥ इदं तु नर्मदाष्टकं त्रिका-
लमेव ये सदा पठन्ति ते निरंतर न यांति दुर्गतिं
कदा ॥ सुलभ्यदेहदुर्लभं महेशधामगौरवं पुन-
र्भवा नरा न वै विलोकयन्ति रौरवम् ॥ ९ ॥ इ-
ति श्रीमच्छंकराचार्यविरचितं नर्मदाष्टकस्तोत्र
संपूर्णम् ॥ १३० ॥ ॥ ॥ ॥

સાહેબજી - અમર.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

જા. પ્રગટ.

